

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ**Цумарєва Н.В.**

к.психол.н., доцент, доцент кафедри психології, соціології та педагогіки
Донецького державного університету внутрішніх справ, Кропивницький
0000-0002-4005-0745

Дослідницька діяльність студентів-психологів є невід'ємною складовою професійної підготовки, що формує ключові компетентності: аналітичне мислення, вміння системного аналізу, критичного осмислення психологічної інформації, вміння застосовувати наукові методи пізнання практичних проблем людини та суспільства. У сучасних умовах освітній процес вимагає не лише засвоєння теоретичних знань, але й здатності використовувати їх у реальних дослідженнях, що робить студентську наукову роботу основою професійної підготовки майбутнього психолога [1]. Дослідницька робота розглядається як форма активного навчання, що забезпечує інтеграцію теорії і практики, сприяє самостійності студентів, розвитку їх творчого потенціалу та професійної ідентичності [2].

Професійна підготовка у закладах вищої освіти зумовлює необхідність формування у здобувачів освіти вмінь до самостійної освітньої діяльності, організації цілеспрямованого пошуку наукової інформації та розв'язання фахових завдань на основі опрацювання актуальних джерел і сучасних інформаційних ресурсів. Основними видами дослідницької роботи є підготовка наукових повідомлень і рефератів, курсові, кваліфікаційні, магістерські роботи, наукові проекти, виступ з науковими доповідями на наукових конференціях, участь у грантових конкурсах, публікації тез та наукових статей, участь у науковому гуртку, науковому товаристві студентів, наукові звіти про виконання елементів досліджень під час практики тощо. До кожного із зазначених видів наукових досліджень ставляться певні вимоги.

В Донецькому державному університеті внутрішніх справ функціонує науково-дослідний гурток «Психологічні світи», де студенти та курсанти спеціальностей «Психологія», «Право» та «Правоохоронна діяльність» не тільки поглиблюють знання з предметів, що вивчаються, але й формують навички аналізу наукових джерел, проведенню науково-дослідної роботи, розвивають творче мислення та розширюють науковий кругозір. Результатами діяльності гуртка є участь студентів та курсантів в студентських конференціях регіонального та міжнародного рівня, написання тез, статей, участь в конкурсах наукових робіт та набуття ними навичок науково-дослідницької діяльності, що сприяє вдосконаленню знань з обраної професії. Окрім того, функціонує Наукове товариство студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів і молодих вчених Донецького державного університету внутрішніх справ, де здобувачі вищої освіти беруть активну участь. Основною метою Наукового товариства є створення сприятливих умов для розкриття наукового та творчого потенціалу студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів і молодих вчених ДонДУВС, популяризація різних галузей науки, забезпечення захисту прав та інтересів, зокрема щодо питань наукової діяльності, підтримки наукоємних ідей, інновацій та обміну знаннями для вирішення актуальних проблем сучасної науки.

Науково-дослідницька робота розглядається як самостійне дослідження, яке реалізується на фінальному етапі професійної підготовки здобувача освіти й забезпечує формування готовності до розв'язання актуальних теоретичних і прикладних завдань фахової діяльності. Наукове дослідження у психології — це систематичний процес здобуття нових знань про психологічні явища шляхом використання надійних та валідних методів. Такий процес передбачає: формулювання проблеми, постановку мети й завдань дослідження, вибір методів збору й аналізу даних та інтерпретацію результатів та формулювання висновків.

Методологічна компетентність студентів передбачає розуміння основних парадигм психології (біхевіоризм, когнітивізм, гуманістична психологія), вибір адекватних методів залежно від предмета й об'єкта дослідження, а також здатність до узагальнення отриманих даних. Психологічні дослідження можуть бути кількісними (електронне моделювання, статистичний аналіз) та якісними (спостереження, інтерв'ю, контент-аналіз), кожен із яких має власні вимоги до організації й інтерпретації даних.

Організація наукового дослідження включає при проходженні навчальної та виробничої практики студентів, при написанні курсових та кваліфікаційних робіт з психології включає низку етапів:

1. Вибір теми дослідження. Обрана тема має бути актуальною, науково обґрунтованою та відповідати профілю психологічної освіти, а також узгоджується з керівником наукової роботи.

2. Постановка мети й завдань. На цьому етапі студент на чолі з науковим керівником визначають основну мету дослідження та формулюють конкретні дослідницькі завдання, що сприяють досягненню мети.

3. Огляд літератури. Студент має підібрати, визначити та провести аналіз наукових джерел з обраної тематики, сформулювати теоретичну базу дослідження та виокремити прогалини у наукових знаннях, що потребують уточнення або дослідження. В цьому і буде полягати теоретична новизна дослідження.

4. Вибір методів. На цьому етапі відбувається обґрунтування вибору методів збору даних (опитування, тести, спостереження), визначається вибірка дослідження, а також плануються процедури збору інформації.

5. Обробка й аналіз даних часто є складною для студентів, оскільки вимагає навичок якісного та кількісного аналізу. Тут можуть використовуватися статистичні програми (наприклад, SPSS, Excel, R) для обробки кількісних даних та відбувається інтерпретація якісних даних згідно обраної методології.

6. Формулювання висновків вимагає від дослідника узагальнення результатів, підтвердження чи спростовання гіпотези, формулювання рекомендацій для психологічної практики, що є практичною новизною роботи, а також висвітлюються обмеження дослідження та перспектив подальших досліджень [3].

При організації дослідницької роботи студентів-психологів слід також звернути увагу на проблеми та бар'єри в дослідницькій роботі студентів. За нашими спостереженнями, процес наукової діяльності студентів супроводжується такими труднощами:

- недостатній рівень теоретичної підготовки, що ускладнює формування наукової проблеми;
- брак навичок у використанні дослідницьких методів та статистичного аналізу;
- обмежений доступ до актуальних джерел інформації та наукових баз даних;
- психологічні бар'єри (страх перед публічними виступами, невпевненість у власних результатах, труднощі самопрезентації результатів дослідження);
- низький рівень мотивації до проведення досліджень.

Подолання цих бар'єрів можливо через системну підготовку з наукової методології, тренінги з критичного мислення, участь в науково-дослідних гуртках, психологічна та методологічна підтримка студентів на всіх етапах проведення науково-дослідної роботи, контроль при виконанні дослідницьких завдань і написання тексту науково-дослідницької роботи.

Необхідно відмітити, що дослідницькі роботи студентів не лише сприяють формуванню професійної компетентності, але й мають практичну цінність для психологічних служб навчальних закладів, громадських та соціальних інституцій, клінічної практики, а також для формування наукових рекомендацій з актуальних проблем. Завдяки участі у міжнародних конференціях і публікаціях молоді науковці залучаються в професійну наукову спільноту, що сприяє їх подальшому професійному зростанню.

Отже, дослідницька діяльність студентів-психологів є ключовим компонентом професійної підготовки, що формує наукове мислення, практичні навички та сприяє розвитку професійної ідентичності. Системна організація досліджень, методична підтримка та активна участь студентів у науковому житті університету є запорукою високої якості психологічної освіти.

Список літератури:

1. Бочелюк В.Й., Нечипоренко В.В., Позднякова О.Л., Завацька Н.Є., Завацький Ю.А., Завацький В.Ю., Жигаренко І.Є.. Методика та організація наукових досліджень з психології : навчальний посібник. Київ: КНТ, 2024. 384 с.

2. Вітченко А. О., Вітченко А. Ю. Основи наукових досліджень у вищій школі : підруч. Київ : ФОП Ямчинський О. В., 2020. 272 с.

3. Методика та організація наукових досліджень з психології: навчальний посібник для студентів спеціальності 053 Психологія / Укладачі: В.Й. Бочелюк, В.В. Нечипоренко, О.Л. Позднякова, Н.Є. Завацька, Ю.А. Завацький, І.Є. Жигаренко, В.Ю. Завацький. Київ: КНТ, 2024. 384 с.